

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Quæstio Prima. An Deus immediatè concurrat Causa secunda ad suos effectus?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

consequentiam, quia agens, quod non existit in hoc tempore, non existit in illo, sed vel existit vel existit in tempore, quod vel jam fuit, vel primò erit, quia igitur una necessarissima conditio ad agendum est existentia, dum agit, tunc pro illo tempore necessariò existere debet, agens vero, quod non existit in hoc loco, non statim propterea non existit absolute, sed tan-

tum non existit hic, unde potest existere alibi; quare benè quidem infertur, agens non existit in hoc tempore; ergò non existit illo modo; mala tamen ista altera; Agens non existit in hoc loco; ergò non existit absolute in illo loco, adeoq; licet existentiam in hoc tempore requirat, ut agat in hoc tempore, non tamen requirit existentiam in hoc loco, ut hic agat.

DISPUTATIO V.

DE CAUSA EFFICIENTE INCREATA.

I. **N**ullus, nisi insipiens negat Deum esse causam efficientem, & principium omnium rerum creatarum, à quo, non modò in fieri, sed etiam in conservari dependeat, unde notantèr dixit etiam Regius Pfalter, insipientem in corde tantum dixisse: *Non est Deus; Nemo enim*, verba Divini Augustini sunt: *tam in signem blasphemiam ore aude- ret proferre*; verum, eum errasse, propria confessio convincit, quia ex illo anteedente consequentiam infert; *Ergò erravimus & via veritatis non fuit in nobis*. Convincunt etiam non modò fides Catholica, quæ in Symbolo suo credit: *Factorem Cæli & terræ, visibillum & invisibillum*, ac plurima Scripturæ loca, quæ testantur: *Per eum facta esse omnia*, sed insuper Illustrissima Sanctorum nostrorum Doctorum Augustini & Bernardi, nam Hypponenfis Præful lib. 5. de Genesi ad litteram cap. 20. ait: *Contra quos* (id est insipientes) *profertur sententia Domini: Pater meus usq; modo operatur & ego operor: deinde quia non solum magna & præcipua, verum etiam ista terrena & infima ipse operatur, ut dicit Apostolus & Sapient. 11. Quomodo potest aliquid permanere, nisi voluisset, aut quomodo à te vocatum esset, non conservatur?* Serm. 55. de verbis Domini sic loquitur: *Interroga mundi ornatum, Cæli fulgorem, dispositionemq; siderum, solem diei sufficientem, lunam noctis solatium. Interroga terram fructificantem herbis & lignis, animalibus plenam, hominibus exornatam. Interroga mare quantum, & qualibus natantibus plenum. Interroga aëra quantis volatilibus viget. Interroga omnia & vide, si non sensu suo, tanquam tibi respondent: Deus nos fecit, hæc & Philosophi nobiles quaesierunt, & ex arte artificem cognoverunt. Et Enarrat. Pf. 145. *Qua vides, ipse fecit. Miraris mundum, quare non Artificem mundi? Suspicias calum & exhorrescis, cogitas universam terram, & contremiscis maris magnitudinem. Respice tant a generis seminum, tant a diversitates Animalium, quidquid natat in aquis, repit in terra, volitat in aëre, circumit in celo, omnia ista, quam magna, quam præclara, quam pulchra, quam stupenda? Ecce qui fecit hæc omnia, Deus tuus est.* Abbas verò Claravallensis sæpenuerò admirabile Dei in rebus creandis artificium commendat, signantèr verò, dum expendit illum Sacra Scripturæ textum: *Ex quo omnia, in quo omnia, per quem omnia* lib. 5. de Considerat. cap. 6. sic ait: *Ex quo omnia, creabiliter, non seminabiliter. Per quem omnia, ne alium Auctorem atq; alium opificem arbitreris. In quo omnia, non quasi in loco, sed quasi in virtute. Ex quo omnia, tanquam uno principio, auctore omnium. Per quem omnia, ne alterum inducatur principium, artifex. In quo omnia, ne tertium inducatur, locus. Ex quo omnia non de quo, quia non est materia Deus, efficiens causa est, non materialis.* Rationibus autè insipientem convincere non est hujus loci, nam hoc præstant vel Theologi vel Metaphysici, ad præsens supposito Deo tanquam Causâ primâ Increatâ spectat inquirere & examinare, an & qualiter Creatura dependeat in suis operationibus à Deo, quod sequentibus faciam quæstionibus. Sit igitur*

QUÆSTIO I.

An Deus immediatè concurrat cum causa secunda ad suos effectus?

II.
Deus est vera causa.

Deum esse omnium rerum creatarum principium, dixi paulò suprâ, qui non incongruè in ratione primi principii, seu primæ causæ cum divo Bernardo Libro proximè citato definiri potest: *Verum simplexq; principium, quod principium non habuerit, id est Causa, à quâ omnia suam accipiunt esse, ipsa tamen a nemine habet origi-*

nem. De hac materia duplex solennis est sententia, unius, si non Author principalis, saltem Fautor & Defensor est Durandus, qui dicit Creaturas ad suas operationes aliud non requirere, quàm quòd à Deo ponantur ad esse, ab eoq; conserventur, ut proinde possint & deficiendo operentur, sine immediato Dei concursu, quòd pluribus Sacra Scripturæ locis comprobare nititur, verum tamen hæc sententia à gravissimis Theologis & sapientissimis Philosophis summis impetitur censuris, ut eam pluribus erroribus esse obnoxiam, imò hæreticam com-
pellent.

pellent. Altera sententia est D. Bonaventurae 2. d. 37. art. 1. q. 1. & cum eo omnes celeberrimi Scholastici, praeter Durandum, conveniunt, qui omnes una voce clamant & docent, Deum creaturis non modo dare, ut sint & virtutem, ut operari possint, verum etiam cum iis ad singulas actiones proximè & immediate concurrere. Pro resolutione

III. **Notandum:** Causam quamcunque efficientem dupliciter posse agere immediate, immediate virtutis scilicet & suppositi: Immediate suppositi agit causa, quae per actionem immediate à se egredientem & immediate terminatam ad actum, producit illum effectum; sic objectum concurrat cum intellectu ad producendam intellectionem, ignis ad producendum alium ignem. Illa verò agit immediate virtutis, quae non habet actionem immediate à se egredientem & terminatam ad effectum, communicat tamen alteri causae agentis virtutem productivam ejus, sine qua nequiret ipsum producere, & sic concurrat causa calefaciens aquam cum eadem aqua ad calefaciendum. Hoc notato

IV. **Dico:** Deus concurrat cum omnibus causis secundum, ad quascunque, & singulas actiones immediate non modo immediate virtutis, verum etiam immediate suppositi. Haec est conformis ad secundam sententiam: &

Probatur primò, Autoritate Sacrae Scripturae: nam Isaia 26. dicitur: *Omnia opera nostra operatus est in nobis* 1. ad Corinth. 15. *Deus operatur omnia in omnibus* Pl. 146. *Qui producit in montibus saxum: item 103. Qui producit fenum jumentis & herbam servituti hominum.* Et Math. 6. *Si fenum, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit.* Probatur auctoritate Sanctorum Patrum supra citatorum, quibus addo duplicem textum, nam D. Aurelius lib. 7. de lib. arb. cap. 17. sic ait: *Quamobrem quamcumque bona, quamvis magna, quamvis minima, nisi ex Deo, esse non possunt.* D. Bernardus verò Sermon. 22. de diversis sic dicit: *Totum ergò, quod es, illi debes, à quo totum habes, illi praecipue Domino, qui te fecit & benefecit tibi, qui tibi ministrat fidem, cursum, aëris temperiem, secundum aem terrae fructum ubertatem: & in Cant. Cant. Sermon. 85. demonstrans, omnes conatus nostros sine Deo esse inanes, dicit: Frustra nititur, si non imitatur, (Deo scilicet concurrenti & adjuvanti) sane etiam contra se immitens invalescet, & facta seipsa validior cogit pro ratione universa, iram, metum, cupiditatem & gaudium, veluti quendam animi cursum bonis aëris aeger, & in captivitatem rediget omnem carnalem effectum, & carnis sensum ad nutum rationis in obsequium virtutis. Sed Conclusio*

VI. **Probatur Ratione primò:** In omnibus creaturis modus operandi sequitur modum essendi, seu quod idem est, operari sequitur esse, sed omnes Creaturae ita dependent à Deo, secundum esse & entitatem suam, ut cessante concursu conservativo Dei definire totaliter deberent, ergò etiam omnes creaturae ita dependent à Deo in operando, ut illo non cooperante nihil producere possint. Major patet, minor etiam est certa, consequentia ergò est optima.

F. Amandi Hermann Physica.

Secundò: Deus est omnium rerum causa universalis; ergò ad omnes omnino effectus debet concurrere: probatur consequentia, quia si non concurreret ad omnes effectus, non magis esset causa universalis, quam Adam, respectu omnium hominum, primus ignis respectu omnium ignium, aut primus equus respectu omnium equorum, sed Deus est magis causa universalis; ergò ex eo, quòd omnes effectus producat cum causis secundis: probatur sequela, quia quemadmodum Adam dicitur causa omnium hominum &c. ex eo, quòd filiis communicaverit virtutem generandi, & ab ipso geniti sint, ita etiam omnia alia tantummodò essent à Deo producta, consequenter non esset Deus magis causa universalis.

Probatur tertio: Omnis res creata est ens, per participationem; ergò immediate suum accipit esse participatione, probatur consequentia: esse ens per participationem, aliud non est, quam habere suum esse ab aliquo immediate influente esse, sed omne ens, praeter Deum, est ens per participationem; ergò immediate suum esse participat à Deo, & per consequens ad illius esse Deus immediate concurrat.

Probatur quarto: Quia potest Deus impedire quoscunque effectus causarum secundarum, etiam sufficienter applicatarum, sed hoc non posset facere, nisi immediate concurreret ad effectus causarum secundarum, ergò: manifeste patet ex igne Babylonico, quòd etiam in Deo arguit magnam perfectionem: probatur mi. quia non potest explicari, quomodo Deus effectum causarum secundarum impedire posset positis omnibus requisitis ad agendum, cum non possit assignari ratio, quare non fuerit puerorum combustio secuta, sicut sequebatur aliorum tunc adstantium, quòd tamen facile praestatur, si immediatus Dei concursus concedatur, quia statim dicitur, hoc ideo contigisse, quia Deus cum igne non concurrebat ad pueros comburendos, sicut concurrebat ad combustionem aliorum. Confirmatur Conclusio: Quia agere immediate suppositi nihil est aliud, quam quòd actio immediate egrediat à causa, & terminetur ad effectum, sed actio immediate egreditur à Deo, ergò: probatur mi. quia volitio Dei, quae necessariò requiritur, ut effectus aliquis ponatur extra suas causas, immediate egreditur à Deo: ergò. Sed

Arguitur: Ut causa aliqua creata producat effectum suum, nihil requiritur, quam, ut habeat virtutem aequalem effectui, verbi gratia, ut ignis, vel calor producat calorem ut sex, aliud necesse non est, quam, ut habeat calorem ut sex, sed in causis creatis reperitur talis aequalitas cum perfectione effectus; ergò non habent necessarium concursum causae primae: manifeste patet, probatur minor, quia omnis causa, vel est univoca, vel aequivoca: si univoca, est ejusdem perfectionis cum effectui, si verò sit aequivoca, est majoris, ergò. 3. dist. ma. in causis creatis reperitur talis aequalitas virtutis productivae, supposito Dei concursu, concedo mi. eo non supposito, nego mi. & consequ. Itaq; omnes causae secundae, si abstrahant à concursu Divino, non habent sufficientem virtutem, ad producendos suos effectus.

Kkk Instatur:

VII.

XI.

VIII.

Argumentum in contrarium primum.

Instatur: Si in omnibus causis secundis deberet supponi concursus divinus, sequeretur, quod nulla daretur causa totalis, sed dantur causae totales; ergo ad eas non requiritur concursus Dei. *R. dist. mi.* in suo genere, seu in genere causae secundae, concedo *mi.* in omni genere, nego *mi.* Itaque licet materia & forma quaelibet in suo genere sit causa totalis, attamen ad compositum constituendum requiritur etiam causa efficiens & in liberè agentibus finis, quarum tamen utraque in suo genere est totalis causa, quare per hoc non impediuntur, quò minus maneat, & sint causae totales, quemadmodum non cessant esse causae totales, quòd cum eis concurrant astra & caeli ad varios effectus in sublimari sphaera producendos.

Urgetur: Quotiescunque duae causae totales concurrunt ad eundem effectum producendum, ponitur ab una simpliciter, ita ut nihil ponatur ab altera, ut patet in duobus baptizantibus, in duobus consecrantibus; ergo si Deus, & causa secunda totalis concurrunt, una erit superflua & nihil producet, & consequenter vel creatura nihil aget, contra dicta superius, vel non erit necessarius concursus Dei. *R. dist. ant.* Duae causae totales eiusdem rationis & in eodem genere, concedo ant. diversae rationis, & in diverso genere ac ordine, nego *mi.* Itaque quando Deus, & agens creatum effectum aliquem producant, tunc effectus indivisibiliter ab utraque dependet totalitate, ut dicitur, effectus, licet non totalitate causa.

IX.

• Secundum.

Arguitur secundò: Si Deus immediate concurrat cum causis secundis ad actiones suas producendas, sequitur, quòd etiam concurrat ad producendos actus peccaminosos, sed hoc est contra summam eius perfectionem, ergo: probatur *mi.* quia sic posset dici peccare & iniquitatis Author, quod impium est & blasphemum, ergo: *R. i. dist. ma.* deberet etiam concurrere ad actus peccaminosos commissionis, transeat in suo sensu debito; omissionis, nego *ma.* Quia haec simpliciter solum hominem respicit, adeoq; respectu horum peccatorum, quae per omissionem contingunt, nullo modo Deus est Author, unde ut solvatur objectio, quae loquitur potissimum de peccatis commissionis, *R. 2. dist. ma.* deberet etiam Deus concurrere ad actus peccaminosos, quoad esse materiale, concedo *ma.* quoad esse formale, nego *ma.* Itaq; ad entitatem materialem peccati, puta ad occisionis actum, vibrationem nempe gladii & perfosionem, Deus concurrat, ut Causa universalis, non tamen ad eius esse formale, quod consistit in privatione debitae rectitudinis in esse, in quo homo est culpabilis, quòd non det rectitudinem suo actui, quam dare posset, si vellet, concurrente Deo, quare illa entitas occisionis, prout à Deo procedit, semper recta est, quia Deus ex sua parte semper rectè operatur. Sed

Instatur: Causa creata tunc non dat rectitudinem actui, quando ponit materiale actus, sed Deus ponit materiale actus peccaminosi; ergo Deus non dat rectitudinem, & consequenter peccat. *R. dist. ma.* quando ponit

materiale actus quomodocunque, nego *ma.* quando ponit materiale actus contra legem, concedo *ma.* Itaque quando Deus ponit materiale actus, non ponit illud contra legem, sed juxta eam, quia non tenetur abstinere, sed potius ex ratione causae universalis concurrere.

Urgetur: Sunt quidem materiales actus intrinsecè mali, ut sunt mendacium, haeresis &c., ergo si DEUS concurrat ad actus materiales omnes, concurrat ad intrinsecè, & secundum esse materiale malos. *R. negando ant.* Quia illi actus secundum esse materiale, prout legem non recipiunt, non sunt mali, sed tantum in quantum legi subsunt, quae cum sit operatio ad extrà Dei, contingenter lata est. Plura de hac re videri possunt apud Theologos, qui hanc difficultatem ex professo & fusè examinare solent.

QUAESTIO II.

In quo consistat concursus Dei, cum quo concurrat cum causis secundis?

Quaerendo in quoniam consistat concursus Dei, aliud non intendo examinare, quam communem Recentiorum opinionem, qua putant eandem actionem esse concursum Dei, quae est causa secunda, ut proinde cum eadem actione, quae agit causa secunda, agat etiam Deus; Pars affirmativa apud Neutristas est communis: Scotistae verò hanc, vel non examinarunt, vel negativam tenuerunt, inter quos Principales sunt Pontius & Baro, cum quibus etiam Resolutivè ad quaestionem

Dico: Concursus Dei, quo concurrat cum causis secundis ad suos effectus producendos, non est eadem actio ipsius Causae secundae, sed alia concomitans. Ita Pontius & Baro.

Probatum primò: Nihil potest esse secundum suam entitatem, & eandem rationem prius simul & posterius, neque ratio movens & motum simul, sed si eadem actio, quae est causa secunda, esset etiam concursus Dei, idem secundum eandem rationem esset prius & posterius, movens & motum; ergo actio causae secundae non est concursus Dei: probatur *mi.* Quia concursus Dei est prior naturaliter concursu & actione creaturae; ergo si actio causae secundae esset concursus Dei, idem esset prius & posterius, movens & motum: probatur ant. ex Doctore 1. d. 8. q. 5. n. 26. ubi ait: *Nulla causa causat, nisi prima Causa causante causatum ejus, & hoc prius naturaliter, idem docet Aristoteles 7. & 8. Phyl.* Confirmatur haec ratio: Per concursum suum Deus adjuvat, excitatq; creaturam ad agendum; ergo concursus ipsius non est ipsa actio creaturae, seu causae secundae, probatur consequentia: Implicat, ut idem sit auxilium & excitatio ad seipsum, ergo: probatur, ant. quia si idem est excitatio & auxilium cum actione, non est potior ratio, quare unum potius dicatur auxilium & alterum actio, cum utrumq; idem sit, & sic non videtur ratio, quare concursus Dei dicatur auxilium causae secundae ad agendum, quam actio causae secundae dicatur auxilium & excitatio ad agendum Deo, & consequenter fatendum